

ISSN 1305-5992

Türkiyat Araştırmaları

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI
ENSTİTÜSÜ

Sayı 3

Güz 2005

CAHİT UÇUK'UN MACERA ROMANLARI

Âbide DOĞAN

Özet

Cahit Uçuk çocuk edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan yazardır. Çocuklar için roman, hikâye ve piyes türlerinde eserler vermiştir. Bunlardan bir kısmını “Macera dizisi” adı altında yayınlamıştır. Bu çalışmada yazarın macera romanları kişi, zaman, mekan, tema, dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Cahit Uçuk, çocuk edebiyatı, macera romanı.

The Adventure Novels of Cahit Uçuk

Abstract

Cahit Uçuk has an important place in children's literature in Turgay. He wrote novels, stories and plays for children. Some of his published works were compiled under the name of “adventure series”. In this article, his adventure novels are evaluated on the basis of the characters, time, setting, main themes, language and point of view.

Key words: Cahit Uçuk, children's literature, adventure novels.

Giriş

Cahit Uçuk (1909-2004) yazı hayatına 1935 yılında başlayan bir kadın yazarımızdır. Eserleri -kendi deyimiyle- boyunu aşan Uçuk'un on beş romanı, dokuz hikâye kitabı, beş piyesi, on altı çocuk romanı, ondan fazla çocuk hikâye kitabı, bir o kadar masal kitabı, bir destan, bir şiir ve üç anı kitabı vardır. Altmış sekiz yıllık yazarlık yaşamında yayın faaliyeti bu kitaplarla sınırlı değildir. Aynı zamanda Resimli Ay, Yarım Ay, Salon, Yıldız ve Perşembe dergileriyle Cumhuriyet ve Tan Gazetelerinde-tefrika halinde kalmış, kitaba gir-

memiş hikâyeleri de vardır. Son yıllarda anılarını ¹ yayınlayan yazarın hâlâ yazma faaliyetini sürdürdüğü -ilerleyen yaşına rağmen- görülmektedir.

Cahit Uçuk çocuk edebiyatımızda da önemli bir yere sahip olan yazarımızdır. Çocuklar için roman, hikâye, piyes, masal² türlerinde eserler vermiş; bunlardan bir kısmını (sekiz adet) “macera dizisi” adı altında yayınlamıştır. Bunlar sırasıyla, *Esrarengiz Yalı* (1996), *Eve Doğan Güneş* (1996), *Düğüm Düğüm Üstüne* (1997), *Mavi Derinliklerdeki Sır* (1998), *Kim Bu Kız* (1999), *Sihirli Rüzgâr Çanı* (1999), *Gizemli Koltuk* (2000), *Sırrını Vermeyen Tabak* (2000)’tir.

Bu makalede, adı geçen romanlar kişi, zaman, mekan, tema, dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Cahit Uçuk’un Macera Romanları

Cahit Uçuk macera romanlarını diğer çocuk romanlarından (örneğin, *Türk İkizleri*, *Sumru Kız*, *Alın Teri*, *Doğanın Armağanı vb.*) ayırmaktadır. Çünkü bu romanlar heyecanlı, gizemli, entrikalı, sürpriz ve sır dolu, olay ve macera ağırlıklı romanlardır. Bu özellikler roman başlıklarına da yansıtılmıştır: *Esrarengiz Yalı*, *Sihirli Rüzgâr Çanı*, *Mavi Derinliklerdeki Sır*, *Düğüm Düğüm Üstüne*, *Kim Bu kız*, *Sırrını Vermeyen Tabak*, *Gizemli Koltuk*.

Bu romanlarda yazarın okur kitlesi 8-16 yaş grubu çocuklardır. Yazar çocukluk ve ilk gençlik dönemini yaşayan bu gruptaki bireylere, aile içindeki sevgi, saygı, hoşgörü ve dayanışmanın önemi, insan, hayvan ve doğa sevgisi, çalışkan, dürüst, kendine güvenen gençlerin aile ve toplum içindeki yeri ve eğitimin önemi gibi temalardan hareketle, yerinde mesajlar vermektedir.

¹ C. Uçuk’un anı kitaplarıyla ilgili değerlendirmeler için bakınız: Doğan, A., (1997) “Bir İmparatorluk Çökerken...”, Türk Dili, Nisan. Doğan, A., (2003) “Silsilename- I Erkekler Dünyasında Bir Kadın Yazar” Türk Dili, Eylül. Doğan, A., (2003) “Yıllar Sadece Sayı”, Türk Dili, Ekim.

² C.Uçuk’un çocuklara yönelik eserleri, “C.Uçuk- Hayatı, Sanatı, Eserleri” (MEB, yay. İst.-1999) adlı çalışmamızda değerlendirilmiştir.

Romanlarda Şahıs Kadrosu

Cahit Uçuk'un çocuklara yönelik macera romanlarında asıl kahramanlar 8-16 yaşları arasındaki kız ve erkek çocuklardır. Sekiz romanın sadece ikisinde kahraman erkek, diğerlerinde ise kızdır. Ayrıca, bu çocuklar aile çevresinde verildikleri için, anne, baba,, büyükanne ve büyükbabalar, hatta yakın çevreden bazı kişiler de olaylar dizisinde yer alır.

Romanlardaki şahıs kadrosunu çocuklar, anneler, babalar, aile büyükleri (yaşlılar) ve diğer şahıslar olarak gruplandırabiliriz:

Çocuklar

Cahit Uçuk'un macera romanlarında kız çocuklar erkeklere göre daha çok yer almaktadır. Bunlar çalışkan, akıllı, zeki, becerikli, sevgi dolu, sorumluluk sahibi, eğitilmiş, aile birliğine önem veren, kültürel değerlerine sahip çıkan ve onları koruyan çocuklardır. Yazar onları bu ortak özellikler etrafında toplar ve diğer çocuklara örnek gösterir. Örneğin, *Esrarengiz Yalı*'nın kızları Kardelen ile Gülderen, *Eve Doğan Güneş*'teki Parlak, *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Dilara, *Mavi Derinliklerdeki Sır*'daki Siyavuş, *Kim Bu Kız*'daki Solmaz, *Sihirli Rüzgar Çanı*'ndaki Çeşmibülbül, *Gizemli Koltuk*'taki Gökdüş, *Sırrını Vermeyen Tabak*'taki Cemil yazarın idealize ettiği tiplerdir.

Roman kahramanlarının çoğu iyi eğitilmiş, kültür seviyesi ve sosyo-ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarıdır. Yalı, köşk gibi büyük evlerde oturan bu çocukların eğitimine önem verildiği, bazılarının Avrupa ve ABD gibi ülkelerde Doktora yaptıkları görülür. Örneğin, *Esrarengiz Yalı*'da yaşayan kızlar Londra'da İngilizce öğrenirler. *Mavi Derinliklerdeki Sır*'ın Siyavuş'u babası İngiliz olduğu için Londra'da bir malikâne'de oturur ve iyi bir okulda öğrenim görür. Anne ve babası su altı uzmanı olduğu için onu da iyi bir dalgıç olarak yetiştirirler. *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Dilara matbaa sahibi varlıklı bir baba ile iyi eğitim görmüş soylu bir annenin kızıdır ve köşkte yaşar. Dilara derslerinde ve okulun sosyal faaliyetlerindeki başarısıyla dikkat çeken bir çocuktur. *Kim Bu Kız* adlı romanın kahramanı Solmaz da büyük bir matbaa sahibinin tek kızıdır. O da köşkte oturur. Romanın sonunda, küçük kızı Almanya'da matbaacılık eğitimi almış, Doktora yapmış, baskı teknolojileri konusunda uzman, üç dil bilen, geleneksel değerlerimize önem veren entelektüel bir genç kız olarak görürüz. Solmaz bunların dışında çeşitli faaliyetlerde de başarı gösteren, çok yönlü ve donanımlı bir genç kızdır. Spor ve sa-

nata meraklıdır. Yüzme ve jimnastikten hoşlanır. Piyano çalar, sulu boya resmi ve ebru sanatını öğrenmeye çalışır. *Sihirli Rüzgar Çanı*'nın Yalova depremi dolayısıyla yedi aylık doğan, yaşaması mucize olan bebeği Çeşmibülbül de ABD.'nde inşaat mühendisliği alanında Doktora yapmış, yurda döndükten sonra bir şirkette çalışan, eğitilmiş ve kültürlü bir ailenin çocuğudur. "Çok özel zeka düzeyine sahip bir çocuk" (Uçuk 1999 : 67) olduğu için beş yaşında ilkokula başlar, on iki yaşında liseyi, on altı yaşında da üniversiteyi bitirir. O da aile mesleği olan inşaat mühendisliğini seçer. "Yalova'nın Yeni Yüzü" adlı bir proje hazırlar. Televizyon aracılığıyla projesini geniş alanlara duyurur. Yalova'nın gelişmesi ve depremin zararlarının en aza indirilmesi konusunda ilginç fikirler ortaya atar. *Gizemli Koltuk*'un Gökdüş'ü de çok başarılı bir öğrencidir. Dedesi Aleksî'nin Rusya'dan geldikten sonra İstanbul'da aldığı "cennet gibi bahçesi" olan bir köşkte yaşar. Eğitilmiş ve gelir düzeyi yüksek bir ailenin kızıdır. Okuldaki başarısı ona Rusya gezisinin kapılarını açar.

Romanlarda bu tip çocukların yanında fakir ailelerin sorumluluk sahibi, çalışkan, olgun ve akıllı çocukları da dikkat çeker. Örneğin, *Eve Doğan Güneş*'teki Parlak, evini terkeden babasını hem kendilerine döndürmek, hem de onun başını beladan kurtarmak gibi önemli görevler üstlenir. Bir süre annesiyle birlikte yaşadığında da aile bütçesine katkı sağlamak için çaba harcar. Resimler yapıp Unicef'e gönderir, öyküler yazar. Resimleriyle öykülerinin basılacağını öğrendiğinde mutluluktan âdetâ uçar. Öteden beri hayallerini süsleyen gazete ve televizyonlarda kitabını tanıtmaya böylece gerçekleşmiş olur.

Sırrını Vermeyen Tabak'ın küçük kahramanı Cemil, annesini kaybetmiş, ama umudunu hâlâ koruyan, babası ile yoksul bir şekilde yıkık dökük evlerinde yaşayan, akıllı, sevgi dolu ve hayal dünyası geniş bir çocuktur. En büyük hayali ise yüzlerce yıl önce, bir deprem sırasında yarılan yere giren atalarına ait büyük bir çini fırınına ortaya çıkarmaktır. Bir deprem olur ve Cemil'in düşleri gerçekleşir. Hayalindeki fırını, tabakları ve testileri bulur. Babası onları örnek alarak yeniden şaheser çiniler meydana getirir. Bir gazetenin yardımıyla yapılan testi ve tabakları büyük şehirlerdeki büyük mağazalara satıp çok para kazanırlar. Bununla bir özel müze ve kütüphane meydana getirirler. Cemil bu işlerin yanında eğitimini de ihmal etmez, liseyi bitirir, Yüksek Sanat Akademisinin sınavlarını birincilikle kazanır. Yurt dışına gitmeden önce de babasını, yalnız bırakmamak için evlendirmeye çalışır.

Cahit Uçuk, özellikle zor durumlardaki çocukların azmettikleri takdirde çok büyük işler başarabileceklerini bu romanlarıyla göstermektedir.

Romanlardaki çocukların bazılarının ilginç adları ve bunların öyküleri de vardır. Örneğin, Parlak yazarın *Türk İkiizleri* adlı eserlerindeki kızın da adıdır. Adının nereden geldiğini merak eden Parlak'a annesi gerçek bir öykü anlatır. Buna göre, annesi çocukluğunda Cahit Uçuk'a mektup yazarak Türk İkiizlerinden bir tane istemiş, oradaki kızın adını beğenip sonraki yıllarda doğan çocuğuna bu adı vermiştir. *Sihirli Rüzgar Çanı*'ndaki kızın adı Çeşmibülbül'dür. Güzel, zarif ve soylu bir eski Türk cam sanatının ismi olan Çeşmibülbül, "bülbül gözü" demektir. "...duyulduğunda insanın kulağından yüreğine doğru yol alan bir takım sırlı güzellikleri fısıldayan, düşündürülen bir ad"dır (Uçuk 1999 : 116). Çeşmibülbül tıpkı adının çağrıştırdığı gibi güzel ve zariftir. Güzelliklere karşı da duyarlıdır. Adıyla kişiliği ve yaşamı arasında bir ilgi vardır. *Gizemli Koltuk*'un Gökdüş'üne bu ad büyükannesi Lidya Nine'nin "gökten yüreğime düşmüştü" sözleri üzerine verilmiştir.

Böylece yazar, büyüklerin çocuklara ad verme geleneğine de değinir.

Cahit Uçuk'un çocukları iyi niyetli, hoşgörülü, sevgi dolu, eğitilmiş, görgülü ve akıllıdır. Onların bu tutumlarında fedakâr ve çocuklarına düşkün aile bireylerinin iyi örnek oluşturmasının da rolü büyüktür. Romanlardaki aile bireylerinin eğitim, kültür ve sosyo-ekonomik yönlerden iyi bir düzeyde olduğu - *Eve Doğan Güneş* ve *Sırrını Vermeyen Tabak* hariç- görülür. Aile bireylerini de anne, baba ve aile büyükleri (yaşlılar) olmak üzere üç alt başlıkta toplayabiliriz:

Anneler

Cahit Uçuk bir kadın yazardır. Belki de bu yüzden, ona göre kötü anne yoktur. Romanlardaki bütün anneler iyidir. *Sırrını Vermeyen Tabak*'taki Cemil ile *Esrarengiz Yalı*'daki Gülderen'in anneleri olmamasına rağmen -genç yaşta öldükleri için tanyamıyoruz- onların da iyi anneler olduğunu düşünüyoruz.

Roman kahramanlarının annelerinin iyi çocuk yetiştirmek, eğitilmiş, hoşgörülü, görgülü ve bilgili olmak, spor ve sanatla ilgilenmek gibi ortak yönleri vardır. Bu tür donanıma sahip annelerin çocuk yetiştirmedeki önemi tartışılmaz.

Romanlardaki annelere bakacak olursak; *Esrarengiz Yalı*'daki Karde-
len'in annesi Nesteren Sarbon'da siyaset bilimi okumuş, bir süre Dış işlerin-
de çalışmış, kızının doğumundan sonra işinden ayrılmıştır. Fakat sosyal faali-
yetlerini sürdürmektedir. Örneğin, resim yapar, piyano çalar, Çevre Koruma
Vakfı'nın gönüllü üyesidir. Kızının sayesinde ikinci bir evlilik yapar ve anne-
siz bir çocuğa annelik ederek mutlu bir yuvanın kurulmasında önemli rol oy-
nar. *Eve Doğan Güneş*'teki Parlak'ın annesi ise Almanya'da bir fabrikada ça-
lışarak hayatını kazanmak zorunda olan bir kadındır. Romanlardaki diğer an-
nelere maddî ve eğitim yönünden benzemez ise de kızının yetişmesinde
olumlu davranışlar sergileyen bir anne olduğu kuşkusuzdur.

Düğüm Düğüm Üstüne'deki anne Lâle'yi yazar "soylu annenin güzel kı-
zı" olarak tanıtır. Çalışkan, becerikli, kendine güvenen Lâle, babası büyükel-
çi olduğundan, yaşamının büyük bir kısmını yabancı ülkelerde geçirmiş, eği-
timini de yine oralarda yapmış, birkaç lisan öğrenmiştir. Evin tek kızı olan
Lâle, aktif ve sportmendir, kültürel faaliyetlerle de yakından ilgilidir. Köşk
komşuları olan kocası ile yazın su kayağı yaptıkları sırada tanışmış ve mantık
evliliği yapmıştır. Kocasının matbaasında bağımsız çalışır. Yayıncılık yapar. İyi
bir eş, iyi bir anne ve başarılı bir iş kadınıdır. Kızıyla arkadaş gibi olan ideal
bir anne tipidir.

Mavi Derinliklerdeki Sır adlı romanın anneleri için "bahtsız" demek ye-
rinde olur. Günegül anne, sekiz yaşındaki oğlunu havuzda bir kaza sonucu
kaybetmiş, oğlunun ölümünden kendisini sorumlu tutan kocası tarafından ter-
kedilmiş bir kadındır. Su altı arkeoloğu olan Günegül, Bodrum müzesinde bir
görev alarak geçmişinden uzaklaşmaya çalıştığı bir sırada, Siyavuş'la karşı-
laşır. Bir İngilizle evli olan annesiyle babasını gözünün önünde -tekne-
de bir patlama olur- kaybeden Siyavuş anne sevgisi ve ilgisini Günegül'de bulur.
Kadın da onu kaybettiği çocuğunun yerine koyar. Siyavuş'un annesi Gül de
tıpkı Günegül gibi sualtı arkeoloğudur ve babasıyla Londra'da üniversitede
tanışıp evlenirler. Bodrum'da uluslararası kaçakçılık şebekesinin, yatlarını ha-
vaya uçurması sonucu hayatlarını kaybederler.

Kim Bu Kız'daki Solmaz'ın annesi olan Emel Gerçek ön planda bir ka-
dın olmamakla beraber, bazı küçük bilgilerden, onun matbaada çalıştığını, iş
seyahati için İtalya'ya gittiğini öğreniriz. Ancak romanda Burhan'ın annesi
Ümit Akıncılar daha geniş biçimde tanıtılmıştır. Bir bankanın Etiler şubesi
müdürü olan Ümit Hanım baba tarafından Rumelilidir. Bu arada yazar, vak-
tiyle Konya'dan Rumeli'ye giden birçok aile gibi, Ümit'in ailesi vasıtasıyla,

sonradan Rumeli'den çoluk çocuk kaçarken yollarda zorluklarla karşılaşan insanların hayatlarını hatırlatmış olur. Ümit'in annesi Bursa'ya yerleşmiş, babası fabrikaya işçi olarak girmiş, zamanla kendi işini kurmuş, Ümit de ailesinin kadınları gibi cesur, becerikli, tertipli, akli başında bir insan, kusursuz bir eş, anne, ev hanımı ve iş kadınıdır. Oğlu Burhan'ı çok iyi yetiştirmiştir. İşletme Fakültesinden mezun olan Burhan, matbaacılık kursunda tanıdığı, ancak kimliğini bilmediği Solmaz'la tesadüfler sonucu tanışır ve ailesinin de beğendiği bu kızla evlenme kararı alır. Bir anne olarak Ümit bu karardan en çok mutlu olandır.

Sihirli Rüzgâr Çanı'nın annesi Neslihan da diğer romanlardaki eğitilmiş ve kültürlü annelerdendir. Amerika'da inşaat mühendisliği alanında Doktora yapmış, yurda dönerek Yalova'ya yerleşmiş ve bir şirkette kontrol mühendisi olarak çalışmaya başlamıştır. ABD'nde üniversitede tanıştığı kocasıyla iyi bir evlilik yapmış, Yalova depreminin sabahında, çadır hastanede kızını dünyaya getirmiştir. Erken doğan bebek için küvöz gerekmiş, ama elektrik kesintisi nedeniyle bebeğin küvöze konması mümkün olmamıştır. Ancak Neslihan, annelik içgüdüsüyle bebeğini bağrına basmış ve ona hayat vermiştir. Yazar Neslihan'la annelerin bebekleri için yapamayacağı şey yoktur, gerektiğinde onlara hayat bile verebilirler, demek ister. Doktorun ifadesine bakılırsa Neslihan gerçekten bir mucize gerçekleştirmiştir.

Gizemli Koltuk'taki Nesrinnuş ise ressamdır. Akademide çalışır, sergi, konferans, kokteyl gibi sosyal faaliyetlerle meşgul olur. Mesleğinde başarılıdır. Bir resmi şeref ödülüne lâyık görülür. Romanda Gökdüş'ün dedesiyle yakınlığı ön planda olduğundan, anne ikinci planda kalmıştır.

Babalar

Anne, baba ve çocuk üçgeninden oluşan ailenin mutluluğu, huzuru ve başarısı üçünün bir arada oluşuyla daha da pekişir. Çocuğun hayatında anne kadar babanın da büyük yeri ve önemi vardır. Cahit Uçuk'un macera romanlarında kötü baba -*Eve Doğan Güneş'in* babası Recep Üstün hariç- yoktur. Recep Üstün de romanın sonunda kızının çabalarıyla doğru yolu bulur ve evine döner.

Romanlarda bazı çocukların anneleri, bazılarının da babaları yoktur. *Es-rarengiz Yalı*'da Kardelen'in babası yoktur ama annesi, çok sevdiği arkadaşının babası ile evlenince o da üvey de olsa bir babaya kavuşur. Romandaki

Gülderen'in öz, Kardelen'in üvey babası olan Hikmet Galik, yüksek inşaat mühendisidir, iyi bir işi, mevkii ve Kuzguncuk'ta yalısı vardır. Ailesinin mutluluğunu herşeyden önde tutan Hikmet Bey, Nesteren'le evliliğinden de bir çocuk sahibi olacaktır.

Düğüm Düğüm Üstüne'deki baba Cem de varlıklı ve kültürlü bir beydir. Lale'nin köşk komşusudur. Matbaacılıkla uğraşan başarılı bir iş adamıdır. İşinde son teknolojileri takip etmek için sık sık yurt dışı seyahatleri yapar.

Mavi Derinliklerdeki Sır'da Siyavuş'un babasının İngiliz olduğundan söz edilir. Türkleri ve Türkiye'yi seven bir İngilizdir o. Büyükbabası Çanak-kale'de İngiliz kabristanında yatmaktadır. Mr. Green dil, din ve milliyet farkı gözetmeden bir Türk kıızıyla evlenmiştir. Karı koca ikisi de su altı arkeoloğudur. Rumeli göçmeni³ olan karısıyla Londra'da tanışıp evlenmişlerdir. Yatlarıyla antik hazinelere sahip, cennet ülke Türkiye'de bazı kötü niyetli insanların bu hazineleri çalıp yurtdışına kaçırmalarına engel olmak ve geçmişi korumak amacıyla Bodrum'a gelirler. Ancak kötü emelli insanların, yatlarını havaya uçurmalarıyla hayatlarını kaybederler.

Romadaki Türk dostu İngiliz Mr. Green'in önemli bir yeri vardır. Romanın başında sahneden çekilir, ama oğlu onların yarım bıraktıkları işi bitirir. Ayrıca, onun varlığı ve bakış açısıyla yazar, insanlar arasındaki din, dil, ırk, milliyet gibi farkların yapay bir ayırım olduğunu vurgular. Yazara göre, önemli olan insanların ne hissettikleridir.

Kim Bu Kız'daki baba Sadık Gerçek yüzyıllık bir matbaanın⁴ sahibidir. Çağaloğlu'nda bir yandan kitap, dergi ve ajanda basarken, öte yandan gençlerin baskı ve cilt işlerine ilgi duymasını sağlamak için matbaada kurs düzenler.

Sihirli Rüzgâr Çanı'nın babası Doğan da Esrarlı Yalı'daki Hikmet Bey gibi inşaat mühendisidir. Sağduyulu, sorumluluk sahibi bir babadır. ABD'nde

³ Cahit Uçuk da Rumeli göçmeni olduğundan eserlerinde bu konuya zaman zaman yer vermektedir.

⁴ Romanda sözü edilen yüzyıllık matbaa, Cahit Uçuk'un kocası Sadık Kağıtçı'nın sahibi olduğu Servet-i Fünûn Matbaasıdır. Burada kitap yanında ünlü Ece ajandaları da basılmaktadır.

alanında Doktora yapmış, memleketine dönmüş, Yalova depreminden sonra depreme dayanıklı ev projeleri hazırlamıştır.

Sırrını Vermeyen Tabak'taki baba Ahmet Varsın, karısını genç yaşta kaybetmiş, oğluyla kalmış, acılı, yoksul bir babayı canlandırır. O, bir çini ustasıdır, ancak yoksulluktan dolayı istediği çinileri yapamaz. Ancak zamanla gerek oğlunun hayallerini gerçekleştirme yolundaki azmi, gerekse İznik depremi hayatlarında beklenmedik olaylara yol açar. Atalarına ait büyük çini fırını ve modelleri ortaya çıkınca, namuslu, edepli, gözütok ve yoksul Ahmet'le oğlunun kaderleri değişir. Ahmet iyi bir babadır ve oğluna da iyi şeyler öğretmiştir. Tek kusuru ise sigara içmesidir. Fakat oğluna sürekli olarak sigaranın zararlarından söz eder ve babasının kendisini bu konuda uyarmadığını söyler. Sigara içen Ahmet tipiyle yazar, satır arasında da olsa sigaranın zararlarının, sigara içenlere hoşgörü gösterilmesinin, özellikle küçük çocukların bu konuda zamanında uyarılması gerektiğinin de altını çizer.

Aile Büyükleri (Yaşlılar)

Cahit Uçuk'un macera romanlarında sevimli, işini bilen, deneyimli, çocuklara hoşgörü ile yaklaşan yaşlılar da vardır. Bunlar bazen aile büyükleri (büyükanne, büyükbaba gibi), bazen de akraba olmayan, ancak aile bireylerinden sayılabilecek kadar yakın (dada vb.) kişilerdir. Bu tipler olaylar dizisinde çoğu zaman çocuklardan sonraki sırayı alırlar. *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Nedime Nene ile *Gizemli Koltuk*'taki Aleksî dede bu gruba girebilecek en dikkate değer örneklerdir.

Dilara'nın büyükannesinin dadısı olan Nedime Nene oldukça yaşlıdır ve üçüncü kuşağı görür, dördüncüyü de görmek niyetindedir. Kendini talihli sayar. Çok yaşlı olmasına rağmen dinçtir. Bir gün banyoda düşüp kolunu kırar. Kendine bakmak için eve alınan hemşirenin davranışlarından şüphelenerek onu -onca yaşına rağmen- dedektif gibi izler. Tecrübeleri onu yanıltmaz. Uyanıklılığı sayesinde evi tehlikelerden korumayı başarır.

Aleksî Dede de Nedime Nene gibi oldukça yaşlıdır. Doksan yaşında olmasına rağmen ona hep "yaşsız insan" derler. Mükemmel şekilde Rusça konuşur. Ağaçların kırılan dallarını usta bir ortopedi uzmanı gibi yerleştirir, sarar, ilaçlar. Doğaya ve hayvanlara da düşkündür. Bolşevik ihtilali sırasında karısı Lidya ile Rusya'dan kaçıp İstanbul'a gelmişlerdir. Geldiklerinin üçüncü yılında oturdukları malikanemsi köşkü memleketlerinde koyup geldikleri evlerinin bir modeli olarak yaptırmışlardır.

Aleksi Rusya'da iken mobilyacıymış. Ünü Rusya dışına taşmış. Avrupa ülkelerinin saraylarını tefriş etmiş. Kremlin sarayının mobilyalarında emeği vardır. Karısı Lidya da zamanında sarayın modacısıymış. İyi bir terzidir. Karı koca saraya yakınlıklarından dolayı ihtilal sırasında Rusya'yı terketmek zorunda kalmışlardır. Ama İstanbul'daki yaşamlarında da mutludurlar. Çocukları, torunları ve dostları sayesinde... Küçük torunu Gökdüş'e hayat tecrübelerini aktarırlar.

Cahit Uçuk romanlarında yaşlılarla çocuklar arasındaki yakın, sıcak ve samimi ilişkileri konu edinerek yaşlıların huzur ve mutluluğu için aile çevresinden uzaklaştırılmaması, onlara sevgi ve saygı gösterilmesi gerektiğini vurguluyor.

Diğer Şahıslar

Romanlarda asıl kadroyu oluşturan çocuklar ve aile bireylerinin yanında, aileye yakın olan olumlu ve olumsuz tipler de vardır. Bunlar olayların akışında etkili olduklarından üzerinde önemle durulması gereken kişilerdir. *Esrarengiz Yalı*'daki Matmazel Blanche, *Mavi Derinliklerdeki Sır*'ın kaymakamı Yusuf Galik, *Sırrını Vermeyen Tabak*'taki gazeteci Ercüment İşleyen, *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Selma hemşire, *Sihirli Rüzgar Çanı*'ndaki Dr. Eda ve Sinto Levi bu tiplerdendir.

Matmazel Blanche Gülderen'in dadısı olarak girdiği eve hanım olmak isteyen ve bu uğurda birçok entrikalar çeviren olumsuz bir tip olarak girer olaylar dizisine. Hikmet Bey'i seven ve kıskanan Matmazel, onunla evlenebilmek için ev halkını zehirleyerek ortadan kaldırılmayı planlar ve planını uygulamaya koyar. Sonunda gerçek meydana çıkar ve Matmazel tutuklanır, cezaevi yerine tımarhaneye yollanır.

Cahit Uçuk'un olumsuz dadısı romanımızda eskiden beri görülen tanıdık bir tiptir ve yazar onun aracılığıyla hâlâ böyle, evin beyini elde etmek için herşeyi göze alan dadı, mürebbiye, bakıcı gibi insanların oluşturacağı tehlikelere dikkat çeker. Bu tipe bir örnek de *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki hemşire Selma Hanım'dır. İki kızı, torunları ve damatları olan orta yaşlı Selma Hanım, Nedime Nene'ye bakmak üzere eve alınmış, fakat zamanla bazı kıymetli eşyaların, paraların ve evin köpeğinin kaybolmasında etkin rol oynamıştır. Yalancı, düzenbaz ve iki yüzlü bir kadın olan Selma Hanım, Dilara'nın kurduğu tuzağa düşer ve bir daha eve gelmeye yüzü kalmaz. Selma Hanım romanda

olayların gelişmesine renk ve aksiyon katan bir tip olarak önemli bir yere sahiptir.

Hayatta iyi insanlar da çoktur. Bunlardan biri kaymakam Yusuf Galik'tir. Deniz dibindeki sırrın ortaya çıkmasında büyük rol oynayan kaymakamın geçmişiyile ilgili kısa bilgiler de edinir okuyucu. Babası Londra'da Türk büyükelçiliğinde görevli, annesi sekretermiş. Ağabeyi ile Yusuf'u İngiliz dadı büyütmüş. Bir süre sonra Türkiye'ye gelen Yusuf Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumuş ve üç yıl İngiltere'de Doktora yapmış. Bodrum'un üç günlük kaymakamı iken antik eser kaçakçılarının yakalanıp yargılanmasında pay sahibi olmuş, Beldenin yeni ve genç kaymakamı için büyük bir başarı olan bu olayda Genegül ile Siyavuş'un yardımları da aynı orandadır. Birbirini Bodrum'da tanıyan bu üçlünün dostluğu, kaymakamın Günegül'e evlilik teklifiyle kısa zamanda aileye dönüşür.

Sırrını Vermeyen Tabak'ın gazeteci tipi Ercüment İşleyen'in de Cemil ile babasının hayatını değiştirdiğine tanık olur okuyucu. Cemil'e ansiklopedi gönderen, İngilizce öğrenmesine yardım eden, Ahmet'in testi ve tabaklarını İstanbul'da büyük marketlere ve özel müzelere pazarlayıp onlara para kazandıran, onlar hakkında kitap yazan (Kitabın adı: *Sırrını Vermeyen Tabak*) ve onlarla röportaj yaparak özel müze ve kütüphanelerinin tanınmasını sağlayan, kısacası Cemil'in hayallerinin gerçekleşmesine destek vererek hızlandıran olumlu bir tiptir gazeteci Ercüment.

Yeri gelmişken, Cahit Uçuk'un basın ve medyanın gücünden de romanlarında yararlandığını belirtelim. Burada gazeteci, *Sihirli Rüzgar Çanı*'nda da televizyoncu vardır. Çeşmibülbül'ün projesini tanıtmak için yazar, TV. dünyasının ünlü ismi Ali Kırca'dan yararlanır.

Olayların gelişmesinde önemli roller üstlenen kişilerden biri de Dr. Eda ve Sinto Levi ailesidir. *Sihirli Rüzgar Çanı*'nın dikkate değer kişileri olan bu farklı dinden insanlarla yazar, daha önce bazı romanlarda işaret edildiği gibi, insanlar arasında din ve milliyet farkının önemli olmadığı düşüncesini vurgulamıştır. Yalova depreminde çok sevdikleri, yakın dostları Levi ailesini yanlarında bulan Akan'lar, hayatta kalmalarını ve kızlarının yaşamasını Levi'lere borçludurlar. Romanda iki aile arasındaki dostluk ilişkisinin en güzel örneği verilmiştir.

Romanlarda Zaman

Cahit Uçuk'un çocuklar için yazdığı macera romanlarında zaman açık açık verilmemekle beraber, bazı ipuçlarından olayların geçtiği zamana ait veriler elde etmekteyiz. Örneğin, *Esrarengiz Yalı*'da, kızların Rumelihisarı'na konserlere gitmesi, Hikmet Bey'in Rusya'da inşaat işleri yapması, İngiltere'de bulunduğu sürede işlerini telefon ve fakslarla yürütmesi, kızların Boğaz'daki yalılarına sürat motoru ile ulaşmaları, cep telefonu kullanmaları, içi modern, dışı klasik görünümde olan yalının içinde asansörün bulunması, Nesteren'in günün popüler konularından çevre ile ilgilenmesi... Bu verilerden hareketle olayların eserin basıldığı 1996'larda geçtiğini söylemek doğru olur. Yine çocukların okul zamanı dikkate alındığında olayların aşağı yukarı bir yıla yakın bir zamana yayıldığı görülür.

Eve Doğan Güneş'te de olayların zamanı tam olarak belli değildir. Ancak romanın bir yerinde mevsimin bahara dönmekte olduğuna dair bir kayıt göze çarpar: "Mevsim bahara dönmüştü, çimenlikteki akasyalar çiçek açmışlardı" (Uçuk 1996 : 39). Mevsimin bahara dönmesi kaydına bakarak olayların kışın başladığını, gelişmelerin bahara doğru yaşandığını, çözümün de baharda gerçekleştiğini düşünmek mümkündür. Bu durumda, zamanın kişi üzerindeki etkisi de ortaya çıkmaktadır.

Düğüm Düğüm Üstüne'de roman Lale'nin doğum günü için hazırlıkların yapılmasıyla başlar. Dilara'nın okulunun açılması, kasımpatlarının açılması sonbahar başlangıcına (Eylül-Ekim) işaret eder. Dilara'nın okulunun müsameresi, kapanması yaza yakın zamanlarda gerçekleşir. Bodrum'daki yazlık eve gidilmesi, Dilara'nın ağabeyinin yaz tatilinde İspanya'ya gitmesi de belirgin bir zamanı verir. Bu bilgilerden hareketle olayların Eylül ile Ağustos arasında yaklaşık bir yılda geçtiğini söyleyebiliriz. Zamanın olaylar ve kişiler üzerinde olumlu bir etki yaptığını görürüz.

Mavi Derinliklerdeki Sır'da da bazı verilerden hareketle tahminî bir zaman belirleyebiliriz. Siyavuş'un iki gün lahitte kalması ve turist gezdirmesi, katillerin üç gün sonra gelip deniz dibindeki bidonları çıkarma düşüncesi, Yusuf Bey'in beldenin üç günlük kaymakamı olması göz önüne alındığında olayların yaklaşık bir hafta gibi bir zamanda geçtiğini anlarız. Geçen zamanla birlikte olumlu gelişmeler meydana gelmiştir. Örneğin, uluslararası kaçakçılık şebekesi çöktürülmüş, zamanla üç kişi arasında sevgi ve dostluk duyguları oluşmuş ve bir aile kurulmasına kadar varmıştır bu sevgi.

Kim Bu Kız'daki zaman dilimi öncekilere göre biraz geniştir. Olaylar başladığında Solmaz on iki yaşındadır. Romanın sonunda Solmaz'ın Almanya'da matbaacılık okulunda okuyup Doktorasını yaptığını öğreniriz. Bu durumda romanda anlatılan olayların zamanı Solmaz'ın on iki yaşından başlayıp Doktoranın bitimi ve İstanbul'a dönüşünü kapsar.

Gizemli Koltuk romanının fonunda geniş bir tarihi zaman vardır. 1917 Bolşevik İhtilali ve sonrası...Aleksilerin İstanbul'a gelişleri... Dede bugün 90 yaşında. Romanda olayların başlangıcının hemen ardından Gökduş'un on gün sonra Rusya'dan gideceğini bildirmesi, orada on beş gün kalması, dönüşünde ailesiyle geçirdiği günler dikkate alındığında olayların ortalama 20-25 günlük bir zaman diliminde gerçekleştiğini görürüz.

Sırrını Vermeyen Tabak'ta zamanla ilgili bazı tereddütler bulunmaktadır. Bu da Cemil'in yaşı ile ilgilidir. Romanın onuncu sayfasında Cemil on bir yaşında iken, onaltıncı sayfasında on beş yaşında görünüyor. Bu durumda anlatılan olayların zamanının belirlenmesinde bir karışıklık ortaya çıkıyor. Cemil on bir yaşında ise romandaki zaman dilimi yedi yıla; on beş yaşında olduğunda ise üç yıla yayılıyor. Romanın sonunda Cemil liseyi bitirmiş ve yurt dışında Yüksek Sanat Akademisinin sınavlarını kazanmış, yaklaşık on sekiz yaşında bir genç olarak çıkar karşımıza. Fakir bir ailenin kendini toplayıp zengin olması ve olayların iyi yönde gelişmesi zamanın olumlu etkisinin göstergesidir.

Cahit Uçuk'un romanlarında en belirgin zaman *Sihirli Rüzgar Çanı*'ndadır. Akan ailesinin ABD'den dönüp Yalova'ya yerleştikten kısa bir süre sonra 17 Ağustos 1999'daki depremin olması, aynı gün kızlarının doğması, üstün zekalı kızın beş yaşında ilkokula başlaması, on iki yaşında liseyi bitirmesi, on dört yaşında üniversite ikinci sınıfta olması gibi belirleyici unsurlar dikkate alındığında, romandaki olayların zamanının on beş yıl gibi bir süreye yayıldığı görülür.

Örneklerden de anlaşıldığı gibi, Cahit Uçuk'un macera romanlarının tümünde olayların zamanı, yazarın yaşadığı zamandır. Ara sıra geriye dönüşlerle zamanın genişletildiği görülür. Örneğin, *Gizemli Koltuk*'ta yazar tarihi bir zamanı, 1917 Bolşevik ihtilali ve sonrasını anılarla ortaya koymuştur.

Macera romanlarında kronolojiye dikkat edilmiştir. Kozmik zamanla ilgili unsurlar romanlarda çokça yer alır. Örneğin, kasımpatılarının açılması,

Bodrum'daki yazlık eve gidilmesi, mevsimin bahara dönmesi, çimenlikteki akasyaların çiçek açması gibi.

Cahit Uçuk'un bu tür romanlarında olaylar daima mutlu sonla noktalanır. Geçen zamanla birlikte acı ve tatlı olaylar yaşayan kahramanlar romanın sonunda sorunlarını çözerler, hem de iyi bir biçimde. Yani zaman, onlar için güzel sürprizler hazırlar. Yazar bu tutumu ile çocuklara iyi mesajlar vermek niyetinde olduğunu da gösterir. Zamanla çözülmeyecek hiçbir sorun yoktur, zaman her şeyin ilacıdır, demek ister.

Romanlarda Mekân

Cahit Uçuk'un ele alınan çocuk romanlarında mekanın yelpazesi geniş tutulmuş, İngiltere, Almanya ve Rusya'ya kadar uzatılmıştır. Türkiye'de ise İstanbul, Yalova, Bursa, Bodrum, İznik ve Antalya gibi tarihî ve turistik önemi olan yerler mekân olarak seçilmiştir.

Romanlara sırasıyla bakacak olursak, örneğin, *Eve Doğan Güneş*'te geniş mekân Almanya'dır. Ancak dar mekân olarak Parlak'ın evi, park ve hastaneyi görürüz, romanda mekân tasvirleri oldukça azdır.

Esrarengiz Yalı'da Londra, İstanbul, Kanlıca'daki Köprülü Yalı, Kuzguncuk'taki yalı, Londra'nın 40 km. uzağındaki şatoda bulunan okul ve yatakhane, Surney'deki hastane dar ve geniş mekânları oluşturur.

Düğüm Düğüm Üstüne'de Dilara ve ailesi Etiler'de büyük, iki katlı, bahçeli bir köşkte yaşarlar. Yazları da Bodrum'daki yazlık evde geçirirler. Bodrum'u "cennet" olarak niteleyen yazarın, Bodrum tasvirine bir örnek verelim:

"İki gündür Bodrum'daydılar. Dilara çok mutluydu. Hava şerbet gibiydi. "Burası cennet" diyordu. Öylesine rahat, öylesine neşeliydi ki. (...)

Karşılarında uzayan deniz değil de bulutsuz bir gök parçası. Uzaktan bir müzik sesi duyuluyordu. Morumsu renkli çiçeklerin yapraklarında bir damla toz yoktu. Her yan çiçekliydi. Bodrum'da da mı yaz çiçekleri mevsimlerini şaşırmışlardı acaba? Taze yeşillikler, renk renk sardunyalar, kasımpatlarıyla yan yanaydı" (Uçuk 1997 : 113).

Bodrum, *Mavi Derinliklerdeki Sır*'ın da mekânıdır. Bodrum'da Günegül'ün kaldığı otel, Siyavuş'un lahdi, deniz dibi, balık lokantası belirgin mekânlardır. Denizi, havası, suyu, güneşi ve yiyecekleriyle Bodrum öylesine güzeldir ki, kahramanlar üzerinde olumlu etki bırakır. Önceki romandaki Dilara Bodrum'da kendini cennette hissederken rahat ve neşelidir. Burada da mekânın kişiler üzerindeki belirgin etkisini şu satırlarda görürüz:

“Deniz o kadar durgun, kıpırtısızdı ki güneşin ışıkları suda hareketlenmiyordu bile, sarımsı durgun, sihirli bir dünyadaydılar sanki. Görüntü iç açıcıydı. Günegül kendini son derece mutlu hissediyordu” (Uçuk 1998 : 73).

Kim Bu Kız adlı romanda olaylar İstanbul ve Bursa'da geçer. Cağaloğlu'ndaki matbaa, Solmazların bahçeli, yüzme havuzlu köşkü, Etiler'de bir banka şubesi, Ümit'in Bursa'daki annesinin evi, bu evdeki babaannesinin hatıralarla dolu odası olaylar dizisinde yer alan belli başlı mekânlardır. Mekân insan ilişkisi hemen her romanda olduğu gibi burada da görülür. Örneğin, Ümit Hanım'ın, babaannesinin odasına girdiğinde geçmişe dönerek huzur buluşunu aşağıdaki satırlardan öğreniriz:

“Parmaklarının ucuna basarak babaannesinin her zaman oturduğu köşe minderine doğru yöneldi. Minderin ucuna saygıyla iliştiğinde, artık geçmişin o sırlı dünyasına girebilirdi. Gözlerini yumdu. Yüzünde bir gülümsemenin belirlediğini seziyordu. Bu bir sevinç gülümsemesiydi” (Uçuk 1999 : 47).

Sihirli Rüzgar Çanı'nda Yalova ve Antalya'yı mekân olarak seçen Cahit Uçuk'un Antalya tasvirleri birbirinden romantik satırlarla veriliyor. Yazarın yaşamının büyük bir kısmı Antalya ve çevresinde geçtiği için, “cennet” olarak nitelendirdiği bu şehirle ilgili izlenimleri öylesine güzel aktarılmıştır ki, biz burada ancak bir örnekle yetinmek durumundayız:

“Güneş, muhteşem Beydağları'nın en yüksek tepesi üstündeydi ve bu güneşten sellerce akan kızılık, kıyımın altın kumsallarında sessiz, kıpırtısız, kırışksız yatan denizin mavi sularına yayılıyordu. (...) O kocaman altın top benzeri güneş, son derece ağır ağır Beydağı'nın ardına inerken, mavi denize serdiği sihirli eteklerini de kendisi ile birlikte götürüyordu. Gidişi de, sulardaki kızılığın sönüşü de yavaş yavaştı. Güneşin son kızılıkları bir süre tepesindeki mavi gökte, bulutlarda yankılandı. Sonra birdenbire bu derin büyük boşluğun içine çevredeki yeşillikleri fısıldatan serin bir meltem rüzgarı esmeye başladı. Denizin

mavi atlas düzlüğü küçücük kıpırdanışla canlandı. Neslihan tadına do-
yulmayan bu rüyadan uyanınca derin bir soluk aldı” (Uçuk 1999 : 12).

Romanda olayların büyük kısmı Yalova’da geçer. Burada Doğan’ın ba-
basından kalma bahçeli, iki katlı evden de çok söz edilir. Ancak, Cahit
Uçuk’un Antalya tasvirleri bir başkadır. Bütün eserleri dikkate alındığında,
Antalya tasvirlerinde daha romantik, daha şairâne ve daha başarılı olduğu
dikkat çeker.

Gizemli Koltuk’ta olayların asıl mekânı İstanbul’dur. Ancak roman kah-
ramanı olan kızı kısa bir süreliğine Moskova’da müze, tiyatro, bale, saray ve
anıt gezileri yaparken izleriz. Moskova’daki tarihî mekânların yanında Gök-
düş’ün dedesinin yakın akrabası olan Gregor’un Moskova yakınlarındaki evi
de dikkat çekicidir. Bu ev Göküş’ün dedesi Aleksî’nin Türkiye’ye gelirken
kardeşi Mihail’e bıraktığı evdir. Burada şimdi oğlu Gregor oturmaktadır. Öy-
le ki, Aleksî bu evi hiç unutamamış ve İstanbul’a geldiklerinin üçüncü yılın-
da bu eve benzeyen malikanemsi bir ev satın almıştır.

Cahit Uçuk’un macera romanlarında köşkerlerdeki asansörler dikkat çeki-
cidir. Genellikle yaşlıların da yer aldığı ailelerde babalar, aile büyüklerinin ra-
hat etmesi için böyle bir çare düşünmüşlerdir. Bu romandaki köşkte de asan-
sör bulunduğunu hatırlatalım.

Sırrını Vermeyen Tabak’ta olayların asıl mekânı İznik’te, Ahmet Var-
sın’ın derme çatma evi ve bahçesidir. Zamanla mekân kısa sürelerle İstan-
bul’a, Sadberk Hanım Müzesi’ne taşınır ise de İznik temel mekândır. Olaylar
dizisinin sonuna doğru İznik’te Ahmet Varsın’ın açtığı müze, kütüphane ve
kafe de diğer mekânlar olarak görülür. Roman Ahmet Varsın’ın evinin tasviri
ile başlar. Bu ev kısa cümlelerle, son derece akıcı bir üslûpla ve ayrıntılara ini-
lerek şöyle tanıtılmıştır:

“Evleri derme çatmaydı. Dış sıvaları dökülmüştü. Pencerele-
rin birkaçında cam yerine plastik vardı. Sokak kapısının aralıklarından evin
içinde yanan ampulün ışığı görünürdü. İki küçücük göz odasından biri
mutfaktı, kilerdi, hamamdı; diğeri hem yatak, hem de oturma odalarıy-
dı. Karşılıklı iki kerevet üstüne serili iki şilte pamukları atılmaya atıl-
maya pideye dönmüştü. Yorganları da eskiydi. Çarşafı, yastık kılıfla-
rı ise evin genç kadının sağlığında vurduğu yamalarla doluydu” (Uçuk
2000 : 5).

İnsanın içini acıtacak derecede, gerçekçi bir biçimde tanıtılan bu ev, sahipleri için oldukça önemlidir. Baba-oğul bu evi çok severler, ata yadigârı olarak görürler ve müşterisi olmasına rağmen satamazlar. Yazar onların duygularını şöyle aktarıyor:

“Zaten ikisi de evlerini yabancı gözlerin baktığı biçimde görmüyorlardı ki...” (Uçuk 2000 : 6).

Mekân tasvirlerinde realist bir bakış açısına sahip olan, ancak romantizmi de (özellikle Antalya tasvirlerinde) göz ardı etmeyen Cahit Uçuk, İstanbul'da, Boğaz'da oturmaktadır. İstanbul ve Antalya'da uzun yıllar geçirmiştir. Bu nedenle bu iki şehre ait tespit ve yorumları daha gerçekçidir. Bununla beraber ayrıntıları da vermekte oldukça başarılıdır. Örneğin, *Sırrını Vermeyen Tabak* adlı romanın girişindeki ev tasviri ayrıntılara inilerek romantik ve realist bir yaklaşımla ele alınmıştır. Örnekleri arttırmak mümkündür.

Romanlarda Temalar

Cahit Uçuk macera romanlarında çok çeşitli temaları ele almakla beraber bazıları üzerinde daha geniş durmuştur. Romanları aracılığıyla çocuklara güzel duygular ve iyi mesajlar vermeye çalışan yazar için sevgi, dostluk ve çocuğun ailesi ile olan ilişkisi ve eğitim temaları daha belirgin ve ön planda gelir. Ona göre, çocuğun eğitimi, sevgi, saygı ve dayanışmaya önem veren, dostluğun anlamını bilen, insan, hayvan ve doğa sevgisiyle donanımlı bir birey olması çok önemlidir ve bunlar da ancak eğitimle (aile-okul) sağlanabilir.

Romanlarda öne çıkan temaları beş alt başlıkta toplamak mümkündür:

1. Sevgi (insan-hayvan-doğa)
2. Çocuk-aile ilişkisi
3. Eğitim
4. Dostluk (Türk-yabancı dostluğu)
5. Çocuklar Arasındaki Paylaşma, Yardımlaşma ve Dayanışma

Sevgi

Cahit Uçuk bütün çocuk romanlarında olduğu gibi macera romanlarında da sevgi gibi yüce bir duygunun önemini vurgulamış, insan, hayvan ve doğa sevgisini yoğun olarak işlemiştir.

Romanlarda bu temanın nasıl işlendiğine bakalım: Örneğin, *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Dilara, doğa ve hayvan sevgisi çok fazla olan bir çocuktur. Evlerinin bahçesinde renk renk açmış güller, menekşeler, kasımpatları vardır. Bazen onlardan bir demet hazırlayıp odasındaki vazosuna yerleştirir. Dino adında bir köpeği de olan Dilara doğanın tüm canlılarını sever: Kuşlar, kelebekler, böcekler, arılar...Kırsal alandaki türlü hayvanlar...Annesiyle gittiği yurt içi gezisinde kuzu, koyun, inek, buzağı, keçi ve oğlakları tanıdıkça daha çok sever ve küçük kuşu içeri alıp onunla dost olur. Ona "Gümüş" adını verir.

Dilara gibi, *Mavi Derinliklerdeki Sır*'ın kahramanı Siyavuş da hayvan ve doğa sevgisiyle dikkat çeker. Köpeği Göbül'ü⁵ yanından ayırmaz. Göbül'ün üç yavrusu olur. Siyavuş anne ve babası su altı arkeoloğu olduğundan deniz ve deniz canlılarıyla da ilgilidir. Dalmayı da sever.

Kim Bu Kız'daki Solmaz'ın ailesi dedelerinden kalma eski ve güzel bir köşkte otururlar. Köşkün çiçekli ve bakımlı bahçesi vardır. Yan bahçede ise içi temiz su ile doldurulmuş yüzme havuzu bulunur. Bahçenin gerisindeki kümeste tavuklar vardır ve ara sıra horozun sesi duyulur. Sardunyalıların kuruyan yapraklarını toplamak, güllerin serpilmesi için dallarını kesmek Solmaz'ın görevidir. Yazar böylece Solmaz'a bir sorumluluk yüklemiş ve bir şeyle ilgilenmenin kişilik gelişmesine nasıl etki ettiğini de göstermiş olur. Onun eserlerinde doğa insanlarla birlikte nefes alır, canlanır, duygularına katkı sağlar. Örneğin, Solmaz çiçek ve yeşil kokan havayı solurken hafiflediğini hisseder.

Sihirli Rüzgar Çanı'ndaki Çeşmibülbül de Solmaz gibi doğa ve hayvan sevgisi ile doludur. Onun köpeğinin de -Siyavuş'unki gibi- adı Göbül'dür. Çeşmibülbül'deki bu sevgi ailesinden kaynaklanır. Anne ve babası evlerinin bahçesini cennet gibi yapmışlar, hormonsuz sebze meyve bile yetiştirmişlerdir.

Göbül'le Çeşmibülbül aynı yaştadır (12 yaşında). Annesi ikisini de sever. Kızına baktığı gibi Göbül'e de bakar. Aşıları birlikte yapılırlar. "...biz seninle biraz da kardeş sayılırız. Çünkü ikimiz de birbirimizi çok seviyoruz."

⁵ Göbül Cahit Uçuk'un çocukluğunda evlerinde bulunan köpeğin adıdır. Romanlarındaki köpeklerin adı da genellikle Göbül olur.

(Uçuk 1999 : 82) diyen Çeşmibülbül'ün sözlerini anlayan Gobül, kocaman pençelerini omzuna dayayıp yanaklarını yalayarak yanıt verir.

Gizemli Koltuk'ta Gobül bu defa Gökdüş'ün köpeği olur. Gökdüş onunla birlikte büyür. Babası onu eve getirdiğinde bir deniz şapkasının içine sığın mini mini bir bebektir. Gobül onun ses tonunun neler ifade ettiğini anlar (Uçuk 2000 : 7).

Gökdüş'te hayvan sevgisinin yanında doğa sevgisi de vardır. Dedesinin köşkünün bahçesini çok sever. Bahçe dedesinin eseridir, ama Gökdüş de dedesinin çalışmalarını yakından izler. Bahçedeki gül, şebboy, hanımeli ve yaseminlerin kokusu havayı kaplamıştır. Gökdüş okul dönüşü bu bahçede bir süre durur, içini huzur, ciğerlerini çiçek kokuları doldurur. Bu durum mekânın insan üzerindeki etkisine de güzel bir örnektir.

Büyükler davranışlarıyla küçüklere örnek olurlar. Gökdüş de dedesinden çok şey öğrenir. Örneğin, dedesi çiçeklerin kırılan dallarını bir ortopedi uzmanı gibi ilaçlar ve sargı bezleriyle sarar. Sık sık başına gidip onları ziyaret eder, onlarla şefkatle, sevgiyle konuşur, böylece onları güçlendirir. Dedesini izleyen Gökdüş'e çiçek ve hayvan sevgisi ondan geçmiştir.

Sırrını Vermeyen Tabak'taki doğa sevgisi geçmişle ilintilendirilir. Şöyle ki:

“Yabancıların viran kulübe dedikleri, onların geçmişleriyle tek bağlarıydı. Bütün o bahçede, yüzyıllar görmüş, büyük yangına rağmen hâlâ yaşamını sürdüren ağaçlarda, o yıkık duvarların bulunduğu yerlerde atalarının hayalleri dolaşmaktaydı. Öyle canlı, öyle yaşayan anılardı ki, baba oğul para için onlardan ayrılabilirler miydi?” (Uçuk 2000 : 15-16).

Romanlarda bahçeli evlerde büyüyen çocukların büyüklerinden bahçe, çiçek ve hayvan bakımını öğrenmeleri, onlara sevgi ve şefkatle yaklaşmaları ve onları koruyup kollamaları dikkat çekici, öğretici ve örnek davranışlardır.

Çocuk Aile İlişkisi

Cahit Uçuk'un tüm çocuk roman ve öykülerinde olduğu gibi burada da çocuk-aile ilişkisine dikkat çekilmiş, çocuk için ailenin, aile için de çocuğun önemi, aile içi sevgi, saygı ve hoşgörünün yararı ve güzelliği vurgulanmıştır.

Romanlarda bu tema şöyle işlenmiştir: *Esrarengiz Yalı*'da çocuklar için sıcak aile yuvalarının, aileler için de çocukların ne kadar önemli olduğu, ailenin mutluluğu ile huzurunun sağlanması için bireylere büyük görevler ve fedakârlıklar düştüğü vb. konulara okuyucuların dikkati çekilmek istenir. Buradaki Matmazelin kötülüklerinden aileyi korumak çocuklara düşer. Huzuru bozmak isteyen kötü niyetli Matmazel çocukların çabalarıyla evden uzaklaştırılır.

Benzer bir konu *Eve Doğan Güneş*'te de işlenmiştir. Parlak, bir kadının peşine takılarak evden uzaklaşan babasını hem eve döndürmeyi başarmış, hem de onu bir tehlikeden korumuştur.

Entrikalarla dolu olan *Düğüm Düğüm Üstüne*'de ailenin kötü insanlardan korunmasında Dilara ile Nedime Nene'nin büyük çabaları ve katkıları olmuştur. Önceki romanlarda görülen aileye zarar veren kötü niyetli kadın tipine burada da rastlarız: Selma Hemşire. Onu evden uzaklaştırmak, ailenin huzur ve mutluluğunu sağlamak için evin en büyüğü ile en küçüğü harekete geçer ve başarılı da olurlar.

Dilara ile annesi ve babası arasında sevgi ve saygıya dayalı güzel bir ilişki vardır. Dilara annesini model olarak alır ve onunla arkadaş gibi olmayı başarır.

Mavi Derinliklerdeki Sır'da aile bireyleri arasındaki ilişki biraz farklı boyutta gelişir. Siyavuş denizdeki patlamada ailesini kaybedince kısa bir süre himayesiz kalır. Köpeği Gobül'ün dostluğuyla bir süre idare eder. Günegül ve Yusuf ile yakınlaştıktan sonra kaybettiği ailesini bulmuş gibi olur. Hayat insana sürprizler hazırlamaktadır. Romanın sonunda sevgi üçgeninin perçinlenmesinde önemli rol oynayan Siyavuş'un sözleri, aile sevgisinin ne demek olduğunu ortaya koyar:

“Sevgi üçgenimiz perçinlendi. Bu öyle büyük bir mutluluk ki yüreğimdeki acılara hiç yer bırakmayacak. Bütün kalbimle inanıyorum ki bu sevgi üçgeni bizi sonsuza dek saracak ve koruyacak” (Uçuk 1998 : 180).

Kim Bu Kız? romanındaki ailenin evliliklerini de kızları Solmaz perçinler. Solmaz için de ailesi çok önemlidir:

“Solmaz (...) babasıyla annesini ne kadar seviyor, ne kadar beğeniyordu. Onlarla övünüyor ve güveniyordu. Bu duygular yüreğine tatlar üstü bir tat veriyordu” (Uçuk 1999 : 30).

Buradaki mutlu aile tablosunu *Sihirli Rüzgar Çanı*'nda da görürüz. Çeşmibülbül de tıpkı diğerleri gibi ailesinin mutluluğunun perçinlenmesinde rol oynar. Anne-baba-çocuk üçgenindeki bireyler arasında kuvvetli bir sevgi bağı vardır. Bu romanda anne-kız ilişkisi daha gelişmiştir. Çeşmibülbül annesinin hem iş hem ev kadını olduğunu, bunları nasıl başarılı bir biçimde yürüttüğünü merak eder. Gerçekte birkaç işi birden yapan kadının işi çok zordur. Ama buradaki ideal aile her güçlüğün üstesinden gelir. Neslihan'a kocası mutfak dahil, hemen her konuda yardımcıdır. Doğan'a göre kadın ile erkek birbirini tamamlamaktadır. Babası ile annesi arasındaki bu anlayışlı olmaya ve yardımlaşmaya önem veren bakış açısı, kararlılık, prensiplere bağlılık, çalışkanlık, namusluluk ve ciddiyet gibi ortak özelliklere sahip olmayı gerektirir.

Eğitim gerçekten de ailede başlar. Çocuklar büyüklerinden öğrendiklerini uygulamaya çalışırlar. Bu bakımdan büyüklerin de çocuklara iyi model olmaları gerekir. Çeşmibülbül de burada tüm çocuklar gibi, çocukluğundan beri ailesini gözlemler. Annesinin yaşam deneyiminden yararlanmak için sorular sorar. Genç kızlığa geçişte annesine çok ihtiyacı olduğunu anlar.

Gizemli Koltuk'ta geniş aile tipine rastlarız. Dede, nine, anne, baba ve çocuktan oluşan bu melez ailede de sevgi, saygı, hoşgörü ve huzur hakimdir. Aile bireyleri çay saatlerinde kurabiye yiyip çay içerken biraraya gelir. Çocuğun doğumu ailede neş'e kaynağıdır. Çünkü o, iki tarafın da ilk torunudur.

Sırrını Vermeyen Tabak'ta baba-oğuldan oluşan küçük bir aile modeli ile karşılaşırız. Anne genç yaşta ölünce, baba evlenmeyip oğluna bakmıştır. An-neden geriye bir resim ile bir mezar taşı kalmıştır, “ama her tuttıkları bardakta, çanakta, kaşıқта, yastıkta, yorganda ondan anılar gizli” (Uçuk 2000 : 6) dir. Onun yokluğuna alışmamışlardır. Ahmet, oğlu Cemil'i annesine benzetir. Hayatta baba-oğul birbirine destek olarak birçok başarıya imza atarlar. Cemil, yurtdışına gitmeden önce babasını evlendirmek ister. Kendisini üvey ana eline bırakmamak için her türlü fedakârlığı gösteren babasına bu bir tür teşekkürdür.

Baba-oğul arasındaki sevgi şu cümlelerle açığa çıkarılıyor:

“Sevgi...Çok özen isteyen, korunmak isteyen, ilgi isteyen, nazlı bir çiçek benzeri...Sonra büyük bir sevinç yüreğini kaplıyordu. Babası tarafından sevildiği için... O da babasını çok sevdiği için mutluydu. Hem de çok...” (Uçuk 2000 : 48).

Cahit Uçuk'un romanlarında çocukların sevgi dolu, anlayışlı, büyüklerine saygılı, terbiyeli, çalışkan ve başarılı olmalarında mutlu, huzurlu ve her bakımdan örnek olabilecek bir aile ortamında büyümelerinin büyük payı vardır. Yazar okurlarına çocuk-aile arasında kuvvetli bağlar bulunduğu ve ikisinin birbiri için ne kadar önemli olduğu mesajını veriyor.

Eğitim

Çocuğun eğitimine önem veren yazar, romanlarındaki çocukların eğitimine dikkat eder. Çocukların ikisi (Siyavuş ve Çeşmibülbül) kısa sürede üniversiteyi bile bitirirler.

Romanlarda eğitimine önem verilen sadece çocuklar değildir. Anne babalar da en az üniversite mezunudur. Aralarında doktora yapanlar vardır. En dikkati çeken meslekler inşaat mühendisliği (*Sihirli Rüzgâr Çanı, Esrarengiz Yalı*), arkeoloji (*Mavi Derinliklerdeki Sır*), matbaacılık (*Düğüm Düğüm Üstüne, Kim Bu Kız*)'tır. Bazı anne ve babaların alanlarında yabancı ülkelerde Doktora yaptıkları görülür (*Sihirli Rüzgâr Çanı, Mavi Derinliklerdeki Sır*).

Eğitimli anne babalar çocuklarını en iyi biçimde eğitirler. *Esrarengiz Yalı*'nın çocukları Londra'da bir okulda öğrenim görürler. *Eve Doğan Güneş*'in Parlak'ı ailesi Almanya'da işçi olduğu için orada okula gider. Unicef'in kartlarını resimler, öykü yazar. *Düğüm Düğüm Üstüne*'deki Dilara İstanbul'da iyi bir okula gider. *Mavi Derinliklerdeki Sır*'ın Siyavuş'u eğitimini İngiltere'de yapar. *Kim Bu Kız*'ın Solmaz'ı matbaacı olmak için çalışır, Almanya'da Doktora bile yapar. Ayrıca üç dil bilir. *Sihirli Rüzgâr Çanı*'nın Çeşmibülbül'ü üstün zekalıdır. On altı yaşında üniversiteyi bitirecektir. *Gizemli Koltuk*'un Göküş'ü de okulda başarısından dolayı Moskova gezisi kazanır. *Sırrını Vermeyen Tabak*'taki Cemil, bir gazeteci sayesinde İngilizce öğrenir ve ABD'nde Yüksek Sanat Akademisi'nin sınavlarını kazanır.

Eğitimli çocukların hayata bakışları, geleneklere, kültürel değerlere sahip çıkma, onları koruma ve geliştirme biçiminde kendini gösterir. Örneğin, Siyavuş tıpkı ailesinden gördüğü gibi Anadolu medeniyetinin nadide antik eserlerinin korunup kollanmasında önemli rol oynar. Solmaz matbaalarında

geleneksel cilt yapma işini öğrenir, ebrû dersleri alır. Çeşmibülbül adının öyküsünü uzun uzun Levi'lere anlatırken, okuyucu da böylece “kaybolmuşken”, yeniden dünyaya gelen nadir bir Türk sanatını” tanımış olur (Uçuk 2000 : 115). Çeşmibülbül'ün evinde aile yadigarı olan antika bir beşikle, depremde hayatlarının kurtulmasına vesile olan saate özel bir önem verilir. Gökdüş dedesinin yaptığı çok değerli bir koltuğa kavuşmasında rol oynar. Cemil ile babası Ahmet, ataları İznikli Çini ustaları gibi şaheser çiniler yaratmayı başırırlar. Gazeteci Ercüment bu aileyle ilgili bir kitap yazacaktır. “Konusu, senin gibi Türk çocuklarının geçmişlerine olan saygıları, köklerini bulma çabaları olacak. Bu, geçmişle birlikte yok olmaya yüz tutan kültürlerle sahip çıkışın güzel bir örneği olacak sanıyorum.” (Uçuk 2000 : 66) diyen Ercüment aracılığıyla yazar, özel müzelere de dikkat çeker. Romanın aydın kişisi Ercüment araştırmacı kimliğiyle ortaya çıkarak önemli fikirler ortaya atar. “Türklerin çok harika geçmişleri” olduğunu, onların su yüzüne çıkarılması halinde bugünkü kopuk hissettiğimiz yanlarımızın onarılacağını vurgular.

Romanlardaki bu kişiler geçmişlerine saygı duyan, köklerini araştıran, geçmişle birlikte yok olmaya yüz tutan kültürel değerlerine sahip çıkan sorumluluk sahibi çocuk ve gençlerdir.

Dostluk (Türk Yabancı Dostluğu)

Cahit Uçuk insanlar arasında dil, din, milliyet farkı gözetmez ve tüm insanları “hümanist” bir yaklaşımla kucaklar.⁶ Roman, öykü, piyes ve masal türündeki eserlerinin hepsinde aynı amaç vardır. Romanlarında Amerikalı, İngiliz, Rus ve Yahudi çocuklar ya da Türklerin onlarla yaptıkları evliliklerden doğan melez çocuklar yer alır. Yazar, çocuklar arasında bu tür farkların dostluğa engel olamayacağı görüşünü örneklerle pekiştirerek vurgular. Örneğin, *Esrarengiz Yalı*'daki kızların Londra'da annesi Türk babası Amerikalı Sarah adında bir kız arkadaşları vardır. Siyavuş'un annesi Türk, babası İngilizdir. Parlak'ın Almanya'da çeşitli milliyetlerden birçok arkadaşı vardır.

⁶ Gülten Dayıoğlu da çocuklara yönelik romanlarında dil, din, ırk ayrımı yapmadan herkesi kucaklamak gerektiğini vurgular. Onun romanlarında da sevgi ve dostluk ilişkileri ön planda gelir. Günümüzün bu iki kadın yazarının çocuklara seslenirken ortak noktalarda birleştikleri dikkati çeker. Sevgi, dostluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, birlik, iş bölümü gibi insanî tutum ve değerlerin çocuklar için yazan yazarlarımızın hepsinde ortak bir özellik olarak görüldüğünü de belirtmek gerekir.

Her türlü art niyetten uzak olan çocuklar arasında bir yardımlaşma çerçevesinde, sorunları çözmeye birbirlerine yardımcı olma durumu vardır. Örneğin, babasını eve döndürmeye çalışan Parlak'a Almanya'daki arkadaşları yardım elini uzatırlar. Okul otobüsündeki arkadaşı Margrit'in polis babasının yardımını unutamaz. Aleko, Hans, Abdülselem, Eleni, Vanessa; Fiorella ve Altay'dan oluşan ve adını "Birleşmiş Dünya Çocukları" koydukları bu grupla dayanışma ve yardımlaşma içindedir. Herbiri ayrı ayrı milletten olan, birbirinin dil, milliyet, bayrak ve törelerine saygı göstereceklerine an için bu çocuklar daha önce "çevrecilik" konusunda bir şeyler yapmak için bir araya gelmişlerdir.

Mavi Derinliklerdeki Sır'da annesi Türk olan Siyavuş'un babası İngilizdir. Türkiye ve Türkleri çok sever. Annesiyle Londra'da, üniversitede tanışıp evlenmişler, dil, din, milliyet farkı gözetmeden, insani değerleri ön planda tutmuşlardır. Annesinin şu sözleri aynı zamanda bu konudaki anafikir durumundadır:

"Anadolu dünyanın en cennet ülkesi olduğu kadar, yine dünyanın çok önemli antik hazinelerinin de sahibidir. Ama birtakım insanlar kendi keselerini doldurmak için bu hazineleri çalıyorlar. Bu çalışmalarda hiçbir kazanç düşünmeyen biz ve bizim gibi bir bölüm insan ise, geçmişini korumak ve bu kötü davranışları önlemek için mücadele vermekte...Babanla beni bir araya getiren, bu ortak duygularımızdı. Hayatlarımızı birleştiren de bu anlaşmamızdan doğan büyük sevgi oldu. Biliyor musun Siyavuş; bizim babanla olan sevgimiz gerçekten çok büyüktür. Milliyet, vatan, din sevgilerinin üstünde bir insan sevgimiz vardır. Her şeyden önce insan olmak ve insanı sevmek..." (Uçuk 1998 : 49-50).

Gizemli Koltuk'un melez güzeli Gökdüş anne tarafından Rus, baba tarafından Türk'tür. Gökdüş babası ve babaannesi aracılığıyla ailelerinin Türk geleneklerini çok iyi bilir. Annesinden aldığı görgü ve terbiye ile de Rus geleneklerini çok iyi öğrenir. Her zaman da "Bu çok hoş bir duygu, beni yüceltiyor. Ve bu karışımı çok seviyorum" diye düşünür (Uçuk 2000 : 32-33).

Sihirli Rüzgâr Çanı'ndaki Yahudi kökenli Eda ve Sinto Levi, Doğan ile Neslihan'ın ABD'nden arkadaşlarıdır. Onlar tıp eğitimi alarak İsrail'e dönmüşlerdir. Ancak Polenezköy'de evleri vardır. Depremden sonra evlerinin garajındaki karavanı Doğan ile Neslihan'a verirler. Onları enkaz altından kurtarıp kızlarının doğumunu gerçekleştiren de, o sırada yardım ekibiyle Yalova'ya gelen Eda Levi'dir. Romanda iki aile arasında sağlam dostluk ilişkilerine dikkat çekilir.

Yabancılarla iyi ilişkiler içinde bulunmanın, dost, arkadaş ve karı koca olmanın güzel taraflarına değinen yazar bu konuya "hümanist" bir bakış açısıyla yaklaşmıştır.

Çocuklar Arasındaki Paylaşma, Yardımlaşma ve Dayanışma

Cahit Uçuk verdiği örneklerle çocuklarda bu tür güzel duyguların uyanıtılmasına da çalışır. *Esrarengiz Yalı*'da kızlar anne ve babalarını evlendirerek mutlu bir aile yuvasının kurulmasında rol oynarlar. *Eve Doğan Güneş*'te Parlak arkadaşlarının yardımıyla başarmak zorunda olduğu işini kolaylaştırır. *Sırrını Vermeyen Tabak*'ta da Cemil bahçelerindeki ata yadigârı fırını ortaya çıkarmak için kazı çalışmalarına başladığında, tek başına işin üstesinden gelemeyeceğini anladığı için, okuldaki izci arkadaşlarından yardım alır. Yirmi beş izci aralarındaki sevginin doğurduğu beraberlikle başarma isteği içindedirler. Bu fikir onları güçlendirir. Bir aşk, şevk, neş'e, sevinç ve gençlik havası estiren bu gençler imece usulüyle çalışarak Cemil'e yardım ederler. *Düğüm Düğüm Üstüne*'de Dilara köpeğini bulmak için arkadaşlarının yardımına başvurur. "İnsanın dünyada güvendiği arkadaşları olması, onlarla yaşamı paylaşması ne güzeldir" (Uçuk 1997 : 25) diye düşünür. Eserin temel düşüncelerinden biri de burada ortaya çıkar: Acılar paylaştıkça azalır, mutluluklar ise paylaştıkça çoğalmış.

Romanlarda Dil ve Anlatım Özellikleri

Cahit Uçuk'un bütün eserlerine zarif, güzel, yalın ve samimi bir anlatım biçimi hakimdir. Çok sayıdaki eserinin rahat okunmasını sağlayan da yazarın dili güzel kullanmasıdır. Yazar güzel konuşma ve yazma zevkini ailesinden aldığını söyler: "Dört yaşından beri bu dili konuşan, bu dili temizlemeye, güzel yazmaya sevkeden bir anne, baba... O kadar çok lugat (kelime) soruyordum ki kendilerine...Çünkü benim çocukluğumda kitap dili ile konuşma dili başkaydı. Bizim ailemizde konuşma dili şimdiki gibiydi. Ayıklanmış, pürüzsüz, Arapçası, Farsçası, Fransızcası eksik olmayan bir dildi Türkçe. Zengin bir dil..." (Doğan 1999:437).

Anlamı kapalı, uzun ve sıkıcı cümleler onun eserlerinde yer almaz. Özellikle çocuklar için yazdıklarının diline daha özen gösterir. Kısa ve heyecan ifade eden cümlelerle diyaloglar onun romanlarını sıkıcı olmaktan kurtarır. Çocuk ruhuna uygun, onların zevk alabileceği romanları yazmak şüphesiz

kolay değildir. Cahit Uçuk çocuk psikolojisinden anlıyor ve onların seviyesine inip onlar gibi duyup düşünebiliyor. Başarısının sırtı da budur.

Görüşlerimizi romanlardan yapacağımız birkaç alıntı ile somutlaştırmak istiyoruz. Örneğin, *Sırrını Vermeyen Tabak*'ta yazar Cemil'in sofraya toplamasını ayrıntıyla da girerek şöyle anlatır:

“Cemil babasının bütün öğütlerini yerinde ve haklı bulurdu. Yavaş yavaş yedikleri için şişkinlik olmadan doymuşlardı. Cemil tencerenin kapağını örterek kaldırdı, ocağın üstüne koydu. Kirli tabakları, kaşıkları, su bardaklarını musluğun içindeki bulaşık leğenine yerleştirdi. Daha önce ısıttıkları sudan alarak, yıkadı, duruladı, kuruladı. Yerlerine, rafa yerleştirdi. Sonra babasının kahvesini pişirerek ona buyur etti. Babası kahvesinden bir yudum içti, her zamanki duasını tekrarladı.

- “Berhudar ol yavrım, ellerine sağlık...” (Uçuk 2000 : 13).

Sihirli Rüzgâr Çanı'nda yazar enkaz altında kalan Neslihan'la Doğan'ın kurtarılışını oldukça canlı ve gerçekçi bir biçimde şöyle anlatır:

“- Oksijen...
- İkisine de...
- Baygınlar, fakat yaşıyorlar.
- Sağlar...
- Kadın gebe...
- Çabuk, çabuk! Şimdi yavaş, hem de çok yavaş. Tamam, serum takın.

- Erkeğin parmakları...
- Dikkat yavaş, ezilmiş.

Birden rahatlıkla soluk almaya başlamıştı. Kapalı göz kapakları üstünde büyük bir aydınlık. Aralıklarla susup yeniden öten tanıdık bir düdük sesi. Ambulans mıydı ne? Ve yine o müthiş korku. “Çeşmibül-bül, ah, ah, neden, ne olur, ne olur bebeğim. Korkma ne olur, korkma bebeğim.” (Uçuk 1999 : 46)

Ve yine sesler, telaşlı konuşmalar. Burnuna koklatılan... Bu bir oksijen maskesi miydi yoksa? Yoksa bayılıyor muydu? “Doğan, Doğan, neredesin? Elimi tut lütfen.” Bir feryat duyuyordu, korkunç bir acının peşi sıra kopan bir feryattı” (Uçuk 1999 : 46-47).

Cahit Uçuk'un yine tüm eserlerinde olduğu gibi bu romanlarda da “gibi” yerine “benzeri” ve “-ca/-ce” yi tercih ettiği görülür. “Para benzeri”, “okur benzeri”, “güneşçe”, “görmüşçe” örneklerinde olduğu gibi. Ayrıca te-

lefon ahizesi için de “duyaç” ve “almaç” kelimelerini kullanması dikkat çeker.

Cahit Uçuk çok duygulu ve hassas bir yapıya sahiptir. Bu hassasiyet kendini roman kahramanlarının iç dünyasının takdiminde de gösterir. Başarılı ruh tahlilleri ve mekân tasvirleri yapar.

Yazı hayatına Cumhuriyet devrinde atılan, dil devrimini gören Cahit Uçuk, ilerleyen yaşına rağmen -alışkanlık icabı Arap harflerini kullanır hâlâ-yeni konu ve kelimelere açık, aydın bir yazarımızdır.

Sonuç

Yazın yaşamı 1935 yılında başlayan Cahit Uçuk, bir yandan büyüklere yazmayı sürdürürken, öte yandan çocuklar için de yazmayı denemiştir. İlk çocuk romanı dünyaca ünlü İkizler serisinden olan *Türk İkizleri*'dir. 1937 yılında ilk kez Gelincik dergisinde yayınlanan *Türk İkizleri*'ni en küçük kardeşinin teşviki ile yazmış ve ona adamıştır.

Cahit Uçuk 1937'den 2004'e, altmış yedi yıldır çocuklar için yazmıştır. Yirmi sekiz yaşında başladığı bu faaliyeti roman, hikâye, piyes ve masallarıyla elliye yakın eser vererek sürdürmesi, çocukları çok sevmesinin, sabırlı ve üretken olmasının bir sonucudur.

Yazarın amacı eserler aracılığıyla çocukları eğlendirerek eğitmek, onlara iyilik ve güzellik duyguları aşılamak, kötülüklere karşı tedbirli olmayı öğretmek, güzel fikirler vermektir.

Eserlerde verilmek istenen mesajlardan birkaç örnek:

- Birlikten güç doğar. İnsan tek başına bir hiçtir. Arkadaşlarıyla birleşip bir güç oluşturabilir (*Mavi Derinliklerdeki Sır*).
- Kötüler er-geç cezasını bulur. Yeter ki kötülüklerin ve kötülerin üzerine gidilebilsin, kötülük de bir gün mutlaka ortaya çıkar. (*Düğüm Düğüm Üstüne*).
- Geleneksel değerlerimize sahip çıkmalı ve onları korumalıyız. (*Mavi Derinliklerdeki Sır/Düğüm Düğüm Üstüne*).
- Erkekler ev işlerinde de eşlerine yardımcı olmalıdır (*Sihirli Rüzgâr Çanı*).

- Başarılı bir erkeğin arkasında bir kadın vardır. (Hemen hemen tüm romanlar).
- Sigara zararlıdır, içenlere hoşgörü gösterilmemelidir. Özellikle küçük yaşta sigaraya başlayanlar uyarılmalıdır (*Sırrını Vermeyen Tabak*).
- İsraf etmemeliyiz (*Sırrını Vermeyen Tabak*).
- Aile sevgisi, dayanışma, birlik ve beraberliğin yerini hiçbir şey dolduramaz (Tüm romanlar).
- Çalışan mutlaka kazanır (Tüm romanlar).

Cahit Uçuk'un macera romanlarında sevgi (insan-doğa-hayvan), eğitim, yardımlaşma, dayanışma, iş bölümü, paylaşma, çocuk-aile ilişkisi, Türk-yabancı ayrımı yapmama gibi insani tutum ve değerler üzerinde durulmuştur. Realist ve romantik bakış açısı ile yazdığı eserlerinde özellikle mekân tasvirleri çok dikkat çekicidir. Roman kahramanlarını İstanbul, Ankara, Antalya, Bodrum, Avrupa ve Amerika şehirlerinde dolaştıran yazar için -çocukluk ve ilk gençlik yıllarını yaşadığı- Antalya'nın özel bir yeri ve önemi vardır.

Cahit Uçuk yaşadığı zamanı yazan bir yazardır. Örneğin, 1999 Marmara depremini sıcağı sıcağına *Sihirli Rüzgâr Çanı*'nda konu edinmiştir. Diğer romanlarında da zaman, yaşanan zamandır. Olaylar kronolojik bir biçimde ilerler. Başlarda atılan ana ve ara düğümler sonunda çözülür ve romanlar genellikle mutlu bir şekilde sonlanır. Bu tavır, yazarın hayata, insanlara ve olaylara bakış açısını da ortaya koyar.

Roman kahramanları çocuklarla aileleridir. Ama baba dışında bazen büyükanne ve büyükbabalar da şahıs kadrosunda yer alırlar. Çocukların aile büyükleriyle de iyi ilişkileri vardır. Büyükler küçüklere örnek olduğu gibi, küçükler de varlıklarıyla büyükleri mutlu ederler. Yazar aile büyüklerine gereken ilgi, sevgi ve saygının gösterilmesinden yana olduğunu da böylece hatırlatmış olur.

Günümüzde çocuklara yönelik eser veren çok sayıda yazarımız bulunmaktadır. Genellikle hepsinin birleştiği ortak nokta, çocuklara güzel değerler ve düşünceler aşılamak, onları eğlendirerek eğitmektir. Cahit Uçuk'un bunların arasında ayrı bir yeri vardır. O, çocuk edebiyatımızın dikkate değer simalarındandır. Doksan beş yıllık ömrünün altmış yedi yılını çocuklara adanmış, onları edebiyatın hemen hemen hiçbir türünden mahrum etmemiştir. Roman, hikâye, piyes, masal...Son zamanlarda da içinde heyecanlı, sürükleyici, serüvenli, sırlarla dolu romanlar -kendi deyimiyle macera romanları- yazmıştır.

Günümüzde çocuklara yönelik eser veren çok sayıda yazarımız bulunmaktadır. Genellikle hepsinin birleştiği ortak nokta, çocuklara güzel değerler ve düşünceler aşılacak, onları eğlendirerek eğitmektir. Cahit Uçuk'un bunların arasında ayrı bir yeri vardır. O, çocuk edebiyatımızın dikkate değer simalarındandır. Doksan beş yıllık ömrünün altmış yedi yılını çocuklara adanmış, onları edebiyatın hemen hemen hiçbir türünden mahrum etmemiştir. Roman, hikâye, piyes, masal... Son zamanlarda da içinde heyecanlı, sürükleyici, serüvenli, sırlarla dolu romanlar -kendi deyişiyle macera romanları- yazmıştır.

Kaynakça

- AKTAŞ, Şerif (1991). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Ankara.
ÇETİN, Nurullah (2004). Roman Çözümleme Yöntemi, Ankara.
DOĞAN, Âbide Doğan, (1999). Cahit Uçuk, *Hayatı-Sanatı-Eserleri*, İstanbul.
TEKİN, Mehmet (2002). Roman Sanatı, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1996). *Eve Doğan Güneş*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1996). *Esrarengiz Yalt*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1997). *Düğüm Düğüm Üstüne*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1998). *Mavi Derinliklerdeki Sır*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1999). *Kim Bu Kız*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (1999). *Sihirli Rüzgâr Çanı*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (2000). *Gizemli Koltuk*, İstanbul.
UÇUK, Cahit, (2000). *Sırrını Vermeyen Tabak*, İstanbul.
YALÇIN, Alemdar, G. Aytaş, (2002). Çocuk Edebiyatı, Ankara.